

Türkiye ve İtalya Ortaöğretim Kurumları Felsefe Öğretim Programının Karşılaştırılması

Abdullah DURAKOĞLU¹

Özet

Bu çalışmada, taslak aşamasında olan ve görüşler doğrultusunda revize edilerek 2017- 2018 eğitim- öğretim döneminden itibaren uygulanması düşünülen Türkiye'nin felsefe dersi öğretim programı ile İtalya'nın mevcut felsefe dersi öğretim programı, amaç, kazanım ve içerik açısından birbiriyle karşılaştırılmıştır. Amaçlar bakımından karşılaştırıldığında her iki program arasında önemli bir fark olmadığı ortaya çıkmıştır. Kazanımlar bakımından karşılaştırıldığında iki program arasında bariz farklılık olduğu anlaşılmıştır. Bu farklılık şöyle ifade edilebilir. Türkiye felsefe dersi öğretim programında kazanımlar içerik odaklı, İtalya felsefe dersi öğretim programında ise amaç odaklıdır. Çalışmada, her iki programın en çok içerik bakımından fark yarattığı ortaya çıkmıştır. Türkiye felsefe dersi öğretim programı taslağında içerik salt kronolojiye göre belirlendiğinden felsefenin içeriği felsefe tarihine benzemiştir. İtalya felsefe dersi öğretim programında ise kronoloji göz ardı edilmemiş, ancak konular daha çok felsefe tarihindeki sorunları ortaya çıkaracak biçimde belirlenmiştir. Bununla birlikte her iki programda da farklı konulara yer verilmiştir. İtalya felsefe dersi öğretim programında Türkiye felsefe dersi öğretim programından farklı olarak, "Sigmund Freud ve Psikanalistler" konusu kapsamında Freud'un terapi, nevroz ve cinsellik teorileri ile "Bilim Üzerine Düşünceler" konusu kapsamında Darwin ve evrim teorisi konularına yer verilmiştir. Çalışmanın sonunda, felsefenin diğer disiplinlerle ilişkisi kurulmaya çalışıldığından İtalya felsefe dersi öğretim programında farklı alanlara ilişkin konulara yer verildiği tespit edilmiştir. Aynı amaç Türkiye felsefe dersi öğretim programında da vardır. Bu programın içeriğinde ise sadece bir konu, felsefenin diğer disiplinlerle ilişkisini kurmaya elverişli görünmektedir. Bu da, "Milli irade, hukuk devleti ve demokrasi bilinci çerçevesinde anti demokratik darbe girişimi karşısında 15 Temmuz 2016 da gösterilen halk direnişi" konusudur. Ancak çalışmanın sonunda taslakta bu konuya yer verilmesinin nedeninin, öğrencilerin felsefenin diğer disiplinlerle ilişkisini kurmasını sağlamaya yönelik değil, onları darbe girişimlerine karşı bilinçlendirmeye yönelik olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Felsefe dersi, öğretim programı, amaç, içerik, kazanım.

The Comparison Of The Philosophy Teaching Programs Of Turkey And Italian Secondary Education

Abstract

In this study, Turkey's philosophy course curriculum and the existing philosophy curriculum of Italy, which are considered in the draft phase and revised in line with the opinions and applied from 2017-2018 academic year, were compared with each other in terms of purpose, achievement, and content. When compared for purposes, it was found that there was no significant difference between the two programs. When compared in terms of achievements, it is understood that there is an obvious difference between the two programs. This difference can be expressed as follows. The achievements of the Turkish philosophy curriculum are focused on content, while the aim of the philosophy course in Italy is focused on the goal. In the study, it was revealed that both programs mostly showed difference in content. The content of philosophy is similar to the history of philosophy, as content is determined solely by chronology in the draft philosophy curriculum of Turkey. In the philosophy lecture curriculum of Italy, chronology was not ignored, but rather the topics were determined to reveal the problems in the history of philosophy. However, both programs have different topics. Unlike the philosophy teaching program in Turkey, in the philosophy course of Italy, Freud's theory of evolution, neurosis, and sexuality and "Thoughts on Science" under the theme of "Sigmund Freud and Psychoanalysts" were included in the subject of Darwin and the theory of evolution. At the end of the study, it was determined that subjects related to different fields were included in the Italian philosophy course curriculum since the philosophy was tried to be established with other disciplines. The same goal is also available in the Turkish philosophy course curriculum. In the context of this program, only one topic seems to be suitable for establishing the relation of philosophy with other disciplines. This is the subject of "popular resistance, which was demonstrated on July 15, 2016 in response to the anti-democratic coup attempt on the national" will, the rule of law and the consciousness of democracy. It has, however, been determined that the reason for the inclusion of this topic in the paper at the end of the study is not to make students relate philosophy to other disciplines but to raise awareness of them against coup attempts.

Keywords: Philosophy course, curriculum, purpose, content, acquisition.

¹ Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü.

Amaç

Bu çalışmanın amacı, Türkiye ile İtalya'nın ortaöğretim felsefe dersi öğretim programlarını bileşenleri açısından inceleyerek niteliklerine ilişkin değerlendirmelerde bulunmaktır. Çalışmanın diğer bir amacı ise iki öğretim programından hangisinin daha nitelikli olduğuna ilişkin tespitlerde bulunmaktır. Nitelikli bir öğretim programında amaçlar, toplumsal ihtiyaçlara uygun, kazanımlar amaçlara uygun ve içerik ise amaçları karşılayabilecek biçimde olmalıdır. Çalışma kapsamında bu ölçütler çerçevesinde her iki felsefe dersi öğretim programı analiz edilerek birbiriyle karşılaştırılmıştır.

Yöntem

Bu çalışmada yöntem olarak nitel araştırma yaklaşımı benimsenerek veriler doküman incelemesi yoluyla elde edilmiştir. Çalışmada iki ana dokümandan yararlanılmıştır. Bunlar; Türkiye Ortaöğretim Felsefe Dersi Öğretim Programı Taslağı ve İtalya Ortaöğretim Felsefe Dersi Öğretim Programıdır. Dokümanların içeriği aynı zamanda araştırmanın verileridir. Araştırmanın bulguları ise içerik analizi ile elde edilmiştir.

Giriş

Kadim bir geleneğe sahip olan felsefe, insanın soru sorabilme yeteneğine dayanan belirli bir türden düşünme faaliyetidir. Felsefeyi diğer disiplinlerden ayıran en önemli özelliği, felsefenin sorular üzerinde düşünürken, mantıksal argüman ya da akıl yürütmeye dayanmasıdır (Cevizci, 1997). Bu nedenle her düşünme biçiminin felsefi düşünceye karşılık geldiği söylenemez. Öte yandan felsefe, salt anlama ve anlamlandırma çabası olarak da tanımlanmaktadır. Bu yönüyle ele alındığında felsefe, insanlık tarihi kadar eskidir. Her ne kadar alan yazın felsefeyi Antik Yunanla başlatsa da felsefi düşünce, tarihin her döneminde farklı coğrafyalarda gerek yazılı gerekse mitoloji, halk hikâyeleri gibi farklı formlarda var olmuştur (Biçer, 2013). Her toplum gibi kendi bünyesine uygun bir felsefi geleneğe sahip olan Türk ve İtalyan toplumunda da felsefe, eğitim kurumlarında öğrenilmiş ve öğretilmiştir.

Günümüzde de Türkiye ve İtalya'daki liselerde felsefe zorunlu dersler arasında yer almaktadır. Başka bir deyişle her iki ülkede de belirli bir öğretim programı çerçevesinde felsefe öğretilmeye devam etmektedir. Felsefeyi öğrenmek; sosyoloji, psikoloji, antropoloji gibi diğer alanlardan farklı olarak olanı öğrenmekten ibaret değildir. Felsefenin öğrenilmesi, felsefi bilgi birikiminin kazandırılmasıyla birlikte sorgulama, analiz etme gibi becerilerin kazanılmasını da içermektedir. Bu durum göz önüne alındığında felsefe öğretim programının içeriğinin, özellikle de amaçları ve kazanımları bakımından, diğer alanların öğretim programlarından daha fazla öneme sahip olduğu anlaşılmaktadır.

Öğretim Programı

Toplumun sosyal, kültürel, politik ve ekonomik yönden kalkınmasında ve bireylerin kendilerini gerçekleştirmelerinde önemli bir role sahip olan eğitim sisteminin üç temel ögesi bulunmaktadır. Bunlar; öğrenci, öğretmen ve öğretim programıdır (Dombaycı, 2008). Bunlar arasında gelen öğretmen ve öğretim programının, eğitim- öğretim faaliyetlerinin belirlenen amaçlara uygun olarak gerçekleştirilmelerini sağlamada önemli fonksiyonları bulunmaktadır. Özellikle verimliliğin artmasında ihtiyaçlara cevap veren bir program vazgeçilmez bir unsurdur (Girgin, 2011).

Şimdiye kadar, öğretim programı kavramının birçok tanımı ortaya konulmuştur. Türkiye'de eğitim programının öncülerinden biri olan Demirel (2015), öğretim programını en genel anlamıyla öğrencilerin

yaşantılarını düzenleme olarak tanımlamaktadır. Öğretim programı aracılığıyla öğrenenlere planlı bir biçimde öğrenme yaşantıları sağlanmaktadır. Eğitimin, kasıtlı bir kültürleme yolu olduğu düşünüldüğünde eğitim programlarının planlı olmasının gereği kendiliğinden ortaya çıkmaktadır.

Eğitimde program geliştirme süreci, bir programın tasarlanmasıyla birlikte geliştirilmesi, değerlendirilmesi ve düzeltilmesi gibi süreçleri de içerdiğinden sistematik ve dinamik bir tarzda işlemektedir. Bu nedenle okullarda uygulanan programların etkililiğini ve başarısını belirlemede program değerlendirme çalışmaları önem arz etmektedir (Özdemir, 2009). Öte yandan program değerlendirme çalışmaları, eğitim programının nasıl nitelendirildiğine göre değişebilmektedir. Örneğin eğitim programı bir hedefler bütünü ve içerik özeti olarak da algılanabilir.

Genel olarak bir eğitim programı, amaç, içerik, kazanım gibi öğelerden oluşmaktadır. Zira program hazırlanırken önce amaçların ortaya konulması gerekmekte ve bununla birlikte amaçların öğrenci davranışları yönünden tanımlanması gerekmektedir. Bu çalışmada da Türkiye ve İtalya ortaöğretim kurumları felsefe öğretim programları, önce amaçları bakımından birbiriyle karşılaştırılmıştır.

Amaçlar Bakımından Karşılaştırılması

1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nun 2. maddesinde ifade edilen Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları ile Türk Millî Eğitiminin Temel İlkeleri esas alınarak hazırlanan Türkiye Ortaöğretim Kurumları Felsefe Dersi Öğretim Programı Taslağı (2016)'nda amaçlar, şöyle sıralanmıştır.

1. Felsefe ile ilgili terminolojiyi doğru ve yerinde kullanmak.
2. Felsefenin cevap aradığı temel sorulara karşı farkındalık geliştirmek.
3. Felsefenin temel sorularına önemli filozof ve felsefi yaklaşımların verdikleri cevapları analiz etmek.
4. Felsefi akıl yürütme becerilerini kullanarak felsefi sorulara verilen cevapları değerlendirmek.
5. Temel sorulara farklı cevaplar geliştirmelerini ve bunları savunmalarını sağlamak.
6. Felsefenin diğer disiplin alanlarıyla ilişkisini kavramalarını sağlamak.
7. Felsefenin günlük yaşamla ilişkisini kavramalarını sağlamak.
8. Felsefenin yöntem ve tekniklerini kavramalarını ve günlük yaşamlarında uygulamalarını sağlamak.

Türkiye felsefe dersi öğretim programı taslağında farkındalık geliştirmek, terminolojiyi doğru ve yerinde kullanmak ile günlük yaşamda felsefenin yöntem ve tekniklerini uygulamalarını sağlamak gibi amaçlara yer verilse de programın ağırlıklı olarak öğrencilerin analiz etme ve kavrama becerilerini artırmaya yönelik olduğu görülmektedir. Bütüncül olarak bakıldığında Türkiye felsefe dersi öğretim programı taslağındaki amaçların kaynağında Bloom'un taksonomisinin yer aldığı görülmektedir.

Bilişsel alanda en yaygın olan sınıflandırmalardan biri Bloom'un taksonomisidir. 1956 yılında Bloom ve arkadaşları tarafından geliştirilen bilişsel alan sınıflandırması altı düzeyden oluşmaktadır. Bunlar; Bilgi, kavrama, uygulama analiz, sentez ve değerlendirme basamakları şeklinde sıralanmaktadır (Bacanlı, 2006).

Türkiye felsefe dersi öğretim programı taslağında bulunan sekiz amaçtan ikisinde sadece kavramaya, birinde değerlendirmeye, yine birinde kavramayla birlikte uygulamaya da yer verilmiştir. Bu yönüyle incelendiğinde de programın hazırlanmasında en çok Bloom'un taksonomisinin referans alındığı görülmektedir.

Bloom'un taksonomisi, düşünmeyi öğretme amaçlı program ve alıştırmalarda sıklıkla kullanılmaktadır. Bu taksonomide her bir öğrenme düzeyinde yapılabilecek alıştırmalar bulunmaktadır. Öğrencilerin, değişik bilişsel düzeylerde kendi başlarına veya grup halinde üzerinde çalışacakları projeler hazırlanabilir (Özden, 2005). Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Felsefe Dersi Öğretim Programı Taslağı (2016)'nda felsefe dersinin öğrencilere felsefi sorular hakkında düşünmeleri için fırsatlar sunduğu ifade edilmektedir. Bununla birlikte taslağın şekillendirilmesinde Bloom'un revize taksonomisinden de yararlanılmıştır.

Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizdeki program geliştirme çalışmalarında da başvurulan bir kaynak niteliğinde olan Bloom taksonomisi, 2001 yılında Anderson ve Krathwohl başkanlığında bir çalışma grubu tarafından revize edilmiştir. Bloom taksonomisi, 21. yüzyılın talepleri doğrultusunda güncellenerek yeniden yapılandırılmıştır. Bu yapılandırmada, orijinal taksonominin keskin yapısı esnek hale getirilmiştir. Rezerve sürecinde bir takım terminolojik ve yapısal değişiklikler yapılmıştır. Böylelikle revize taksonomi, program geliştirme alanına uygun bir nitelik kazanmıştır. Özellikle bilişsel süreç boyutunda orijinal taksonomide yer alan ifadeler fiilimsiler olarak değiştirilmiştir (Tutkun, 2015; Özdemir ve diğerleri, 2015). Bilişsel alan hedeflerini davranışa dönüştürmede fiilimsiler kullanılmaktadır: Örneğin, amaç olan 'analiz', 'analiz etme' olarak ifade edildiğinde özü gereği davranışa ilişkin bir kavram olsa da revize taksonomide bilişsel süreçler boyutunda gösterilmektedir.

Türkiye felsefe dersi öğretim programı taslağına bakıldığında Bloom'un orijinal ve revize taksonomisiyle şekillenen amaçların temel gayesinin eleştirel düşünme becerisini geliştirmeye yönelik oldukları anlaşılmaktadır. Zira Felsefe Dersi Öğretim Programı Taslağı (2006)'nda eleştirel düşünme becerisinin geliştirilmesine yönelik çalışmalar hakkında da bilgi verilmiştir. Bunlar, öğrencilerin analiz etme, değerlendirme, anlamlandırma, çıkarımda bulunmalarına yönelik çalışmalardan oluşmaktadır. Analiz etme ve değerlendirme süreçlerine amaçlar başlığı altında da yer verildiği düşünüldüğünde Türkiye felsefe dersi öğretim programının amaçlarının en çok öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerini geliştirmeye yönelik tasarlandığı anlaşılmaktadır. Taslakta, felsefe dersi öğretim programı ile öğrencilere kazandırılması hedeflenen yeteneklerin başında eleştirel düşünme konusuna yer verilmesi, bu iddiayı desteklemektedir.

Eleştirel düşünme, kendi düşüncemizi ve etkileşim halinde olduğumuz kişilerin düşüncelerini göz önünde tutarak kendimizi, çevremizdeki olay, durum ve düşünceleri anlamayı amaçlayan aktif ve organize edilmiş zihinsel bir süreçtir. Düşünceleri destekleyen, delilleri ve nedenleri dikkate almayı gerektiren eleştirel düşünmenin kazandırdığı beceriler arasında düşünme yeteneğini geliştirme gelmektedir (Özden, 2005). Dolayısıyla eleştirel düşünme, doğru ve etkili bir biçimde düşünmenin öğretilmesine de içeren zihinsel bir süreçtir. Bu açıdan ele alındığında Türkiye felsefe dersi öğretim programındaki amaçların, eleştirel düşünmenin de amacını karşılayabilecek biçimde düşünmeyi öğretmeye yönelik tasarlandığı görülmektedir.

İtalya Ortaöğretim Felsefe Dersi Öğretim Programının amaçları ise şöyle sıralanabilir <http://www.scuolaisi.it/liceo-scientifico5.php>. (Erişim Tarihi: 12 Mart 2017).

1. Bilgileri ve doğal inançları sorgulamak.
2. Kanıtla stratejileri ile mantıksal süreçlerden yararlanarak konuşmayı kontrol etmeyi öğrenmek.
3. Tarih boyunca karşılaşılan filozofların temel problemlerinin bulunduğu tarihi bir geleceğe doğru yolculuğa çıkmak.
4. Diğer disiplinlerle ilişki kurmak ve felsefe literatürüne ait okuma parçalarını kavramsal olarak analiz etmek.
5. Felsefi kavramların başlıca anlamını belirtmek ve düşünce akımları ile düşünürler arasındaki farklılıkları anlamak.
6. Özerk, eleştirel ve esnek bir düşünme yeteneği geliştirmek.

İtalya felsefe dersi öğretim programında da analiz etme, sorgulama, öğrenme, ilişki kurma, anlama gibi daha çok bilişsel alanla ilgili amaçlara yer verilmiştir. Öte yandan bu öğretim programının şekillendirilmesinde de Türkiye'nin felsefe dersi öğretim programı taslağında olduğu gibi Bloom'un revize taksonomisinden yararlanılmıştır. Örneğin, bu programda yer alan ikinci amaçta 'kontrol etmeyi öğretmek' yerine 'kontrol etmeyi öğrenmek' beşinci amaçta 'farklılıkları kavrama' yerine 'farklılıkları anlama' ifadesi kullanılmıştır. Bu yönüyle ele alındığında amaçları bakımından İtalya felsefe dersi öğretim programının Türkiye felsefe dersi öğretim programına taslağına benzediği görülmektedir. Ancak her iki program arasında amaçlar bakımından farklılıklar da bulunmaktadır. Her iki programın amaçları bakımından farklarından biri şöyle ifade edilebilir: İtalya felsefe dersi öğretim programında, bilişsel alanın dışında bir amaca da yer verilmiştir. Bu programda yer verilen ikinci amaç, psiko- motor davranışa ilişkindir.

Bilinç- kas koordinasyonunu gerektiren davranışları kapsayan psiko-motor davranışların alanına günlük hayatımızda sürekli kullandığımız yürümek, konuşmak, yazmak gibi faaliyetler de girmektedir. Psiko-motor beceriler öğrencilere genellikle beden eğitimi, resim, müzik gibi yetenek dersleriyle kazandırılmaya çalışılır (Çelik, 2006). Felsefe bunlardan farklı bir ders olmasına rağmen İtalya felsefe dersi öğretim programında psiko-motor becerilerden biri olan konuşma becerisinin geliştirilmesine yönelik bir amaç belirlenmiştir. Ancak psiko-motor bir davranış olan konuşmaya ilişkin olsa da derinlemesine incelendiğinde amacın, temelde bilişsel yetenekleri geliştirmeye yönelik olduğu anlaşılmaktadır. Zira kanıtla stratejileri ve diğer mantıksal süreçleri kullanmak bilişsel alana ilişkindir. Ayrıca dil ile düşünce arasında karşılıklı bir ilişki olduğu bilinmektedir.

Dil gelişimi ile çocuğun çok sayıda sembol kullanmaya başlamasının aynı devrelerde ortaya çıkması, araştırmacıları dil ile düşünce arasında nasıl bir ilişki olduğunu araştırmaya yöneltmiştir. Kelimeler, semboller ve çocuklar, iki yaşından sonra sembollerini etkin bir biçimde kullanma becerisine ulaşırlar. Bu gözlem sonucu bazı psikologlar, sembolik düşünmenin temelinde dil gelişiminin yer aldığını savunurlar (Cüceloğlu, 1993). İtalya felsefe dersi öğretim programında da bu anlayışa uygun bir amaca yer verilmiştir. Bu programda yer alan ikinci amacın, bilişsel süreçleri kullanma beceresi ile konuşmayı kontrol etme becerisi arasında bir ilişki olduğu anlayışı ile tasarlandığı göze çarpmaktadır. Her iki programın amaçları bakımından farklarından bir diğeri ise şöyle ifade edilebilir. İtalya felsefe dersi öğretim programında, geleceğe yönelik bir amaca da yer verilmiştir. Bu programda yer verilen üçüncü amaç, felsefe eğitimi gören kişilerin öngörü yeteneğini geliştirmeye yönelik olması nedeniyle hem aynı programda bulunan diğer amaçlardan hem de Türkiye felsefe dersi öğretim programı taslağındaki tüm amaçlardan farklı bir boyuta sahiptir.

Amaçlar bakımından karşılaştırıldıklarında Türkiye ile İtalya felsefe dersi öğretim programının birçok açıdan birbirine benzedikleri görülmektedir. İki ülkenin felsefe dersi öğretim programında amaçlar,

felsefenin sorgulayıcı bir disiplin olduğu düşüncesi üzerine şekillendirilmiştir. Zira her iki ülke felsefe dersi öğretim programında da amaçlar başlığı altında 'soru', akıl yürütme' gibi kavramlara yer verilerek felsefe disiplininin temel unsurları ön plana çıkartılmıştır. Bu durum, aynı zamanda Türk ve İtalyan program hazırlayıcılarının felsefe disiplinine ilişkin bakış açısı hakkında da bilgi vermektedir. Her iki ülkenin de program hazırlayıcılarının felsefenin insana kazandırdığı en önemli yeteneklerden birinin sorgulama becerisi olduğunu düşündükleri sadece amaçlara bakıldığında dahi hissedilmektedir. Ancak bunu daha iyi anlayabilmek için kazanımları da incelemek ve karşılaştırmak gerekir. Çünkü nitelikli bir öğretim programında kazanımlar, genel amaçlara ulaşmayı sağlayacak biçimde belirlenmelidir.

Kazanımlar Bakımından Karşılaştırılması

Türkiye Ortaöğretim Felsefe Dersi Öğretim Programı Taslağı (2016)'nda kazanımlar şöyle sıralanmıştır:

1. İlk Çağ Felsefesini hazırlayan düşünce ortamını açıklar.
2. İlk Çağ Felsefesinin karakteristik özelliklerini açıklar.
3. Felsefe metinlerinden hareketle İlk Çağ filozoflarının felsefi görüşleri hakkında çıkarımda bulunur.
4. İlk Çağ Felsefesindeki düşünceleri ve dayandıkları argümanları değerlendirir.
5. Orta Çağ Felsefesini hazırlayan düşünce ortamını açıklar.
6. Orta Çağ Felsefesinin karakteristik özelliklerini açıklar.
7. Felsefe metinlerinden hareketle Orta Çağ filozoflarının felsefi görüşleri hakkında çıkarımda bulunur.
8. Orta Çağ Felsefesindeki düşünceleri ve dayandıkları argümanları değerlendirir.
9. Rönesans ve 17. yy. Felsefesini hazırlayan düşünce ortamını açıklar.
10. Rönesans ve 17. yy. Felsefesinin karakteristik özelliklerini açıklar.
11. Felsefe metinlerinden hareketle Rönesans ve 17. yy. filozoflarının felsefi görüşleri hakkında çıkarımda bulunur.
12. Rönesans ve 17. yy. felsefesindeki düşünceleri ve dayandıkları argümanları değerlendirir.
13. 18. yy. Aydınlanma felsefesini hazırlayan düşünce ortamını açıklar.
14. 18. yy. Aydınlanma felsefesinin karakteristik özelliklerini açıklar.
15. Felsefe metinlerinden hareketle 18. yy. Aydınlanma filozoflarının felsefi görüşleri hakkında çıkarımda bulunur.
16. 18. yy. Aydınlanma felsefesindeki düşünceleri ve dayandıkları argümanları değerlendirir.

17. Çağdaş felsefeyi hazırlayan düşünce ortamını açıklar.
18. Çağdaş felsefenin karakteristik özelliklerini açıklar.
19. Felsefe metinlerinden hareketle Çağdaş felsefe filozoflarının felsefi görüşleri hakkında çıkarımda bulunur.
20. Çağdaş felsefedeki düşünceleri ve dayandıkları argümanları değerlendirir.

Yukarıda da görüldüğü gibi Türkiye felsefe dersi öğretim programında yer alan kazanımlar; üç tür yeteneği geliştirmeye yönelik tasarlanmıştır. Bunlar; değerlendirme, açıklama ve çıkarımda bulunmadır. Taslakta yer alan yirmi kazanımdan onu açıklama, beşi çıkarımda bulunma, diğer beşi ise değerlendirme davranışına ilişkindir. Değerlendirme, açıklama ve çıkarımda bulunma davranışları eleştirel düşünmenin özünü oluşturan bileşenler arasında yer almaktadır. Bu bileşenler arasında yer alan değerlendirme; iddia ve tartışmaların önemini ve özelliklerini ortaya koymak, açıklama; bir kişinin akıl yürütme durumunu ve sürecini belirlemek, çıkarımda bulunma ise mantıksal sonuca ulaşmak anlamında kullanıldığında bunların her birinin eleştirel düşünmeyi geliştirmeye yönelik oldukları ortaya çıkmaktadır (Akt: Türnüklü ve Yeşildere, 2005). Türkiye felsefe dersi öğretim programı taslağında daha önce eleştirel düşünme konusuna yer verildiği ifade edilmişti. Taslakta eleştirel düşünme başlığı altında çıkarımda bulunma ve değerlendirme gibi kavramlara yer verilmektedir. Bu bağlamda düşünüldüğünde öğretim programı taslağında yer alan kazanımların da amaçlar gibi eleştirel düşünmeyi geliştirmeye yönelik oldukları ortaya çıkmaktadır. Taslakta yer alan amaçlar ile kazanımlar arasında paralellik olduğu söylenebilir. Ancak buna rağmen kazanımların amaçlar ile tam olarak uyumlu olduğu söylenemez. Çünkü Türkiye felsefe dersi öğretim programında amaçlar başlığı altında yer verilen felsefenin diğer disiplin alanlarıyla ilişkisini ve günlük yaşamla ilişkisini kavramalarını sağlama gibi davranışların hiçbirine kazanımlar başlığı altında yer verilmemiştir.

Türkiye felsefe dersi öğretim programında yer alan kazanımlara, içerik ile ilişkisi bağlamında bakıldığında sırasıyla her dört kazanımın bir üniteye karşılık gelecek biçimde tasarlandığı görülmektedir. Başka bir ifadeyle beş üniteye yirmi kazanım karşılık gelmektedir. Bu yönüyle değerlendirildiğinde Türkiye felsefe dersi öğretim programında yer alan kazanımların, birkaç dersten sonra öğrencilere kazandırılması düşünülen yetenekleri belirten unsurlar oldukları ortaya çıkmaktadır. Türkiye Ortaöğretim Felsefe Dersi Öğretim Taslağı (2016)'nda da kazanım, öğrencilerin ünitelerin işlenişinden sonra ulaşımları beklenen bilgi ve beceri düzeyini ifade eden öğrenme çıktısı olarak tanımlanmıştır. Bu tanımdan da anlaşılacağı gibi Türkiye felsefe dersi öğretim programında kazanımlar daha çok amaç odaklı değil, içerik odaklı olarak hazırlanmıştır.

İtalya ortaöğretim felsefe dersi programında ise üst, alt ve bağımsız kazanımlara yer verilmiştir. Üst kazanımlar, aşağıda rakamlarla belirtilmiştir. Bu rakamın altında yer alan ve harflerle belirtilen kazanımlar ise rakamla belirtilen kazanıma bağlı alt kazanımlar niteliğindedir. Bununla birlikte bazı kazanımlar, herhangi bir kazanım ile ilişkili olmadıklarından bunlar da bağımsız kazanımlar olarak nitelendirilmiştir. Bu tür kazanımlar ise (*) simgesiyle belirtilmiştir. Buna göre, İtalya ortaöğretim felsefe dersi programındaki kazanımlar şöyle sıralanabilir <http://www.scuolaisi.it/liceo-scientifico5.php>. (Erişim Tarihi: 12 Mart 2017) :

- 1) Felsefi terminolojiyi zenginleştirmek.
 - a) Kavramları bilmek ve tanımlamak.
 - b) Temel bazı felsefi problemleri ortaya koymak.
 - c) Felsefi sorgulamayı karşılıklı konuşma olarak kavramak.

- 2) Felsefi metni analiz etmeyi geliştirmek
- a) Felsefi düşünce ile kültürel- tarihi durum arasında olanaklı bağlantıları tespit etmek.
- b) Felsefi iddiaları yazı formunda ortaya koymayı bilmek.
- c) Metnin genel içeriğini yeniden düzenlemek ve tutarlı bir benzerlik oluşturmak.

* Terminolojik ve kavramsal kusursuzlukla plana, mantığa uygun bir biçimde yorumlayacak durumda olmak.

* Felsefi bir konu içeren şemayı aydınlatmak.

*İncelenecek farklı tezler arasında karşılaştırma yapabilmek için bir tartışma pozisyonu geliştirebilecek durumda olmak.

* Farklı medeniyetlerle karşılıklı ilişki ortamında bilgi kirliliğini her zaman Batı geleneğiyle özdeş kılmamak. Tarihi açıdan bilgi karmaşasından anlam çıkarmayı bilmek ve özellikle çağdaş gerçeklikle karakterize edilen önemli problemleri saptamayı bilecek durumda olmak.

Yukarıda da görüldüğü gibi İtalya felsefe dersi programındaki kazanımlar, doğrudan üniteye, başka bir deyişle içeriğe karşılık gelecek biçimde tasarlanmamıştır. Bu programda kazanımların daha çok amaç odaklı tasarlandıkları kullanılan kavramlardan anlaşılmaktadır. İtalya felsefe dersi programında “felsefi terminolojiyi zenginleştirmek” olarak ifade edilen birinci kazanımın, aynı programda amaçlar başlığı altında yer alan beşinci maddedeki “felsefi kavramların başlıca anlamını belirtmek” ifadesine yakın bir anlamı vardır. Birinci kazanıma bağlı alt kazanımlara bakıldığında bu durum daha da iyi anlaşılmaktadır. Benzer bir biçimde İtalya felsefe dersi programında “felsefi metni analiz etmeyi geliştirmek” olarak ifade edilen ikinci kazanımın, aynı programda amaçlar başlığı altında dördüncü maddede yer alan “felsefe literatürüne ait okuma parçalarını kavramsal olarak analiz etmek” ifadesine yakın bir anlamı vardır. Dikkatle incelendiğinde son kazanım dışında diğer kazanımların da ilk iki kazanım gibi amaç odaklı oldukları ortaya çıkmaktadır. Son kazanım ise içerik odaklı olduğundan istisna arz etmektedir. İtalya ortaöğretim programında içerik, felsefe dersi alan öğrencilerin, ortaya çıkabilecek bilgi kirliliğini, Batı geleneğine özgü bir durum olarak görebilecekleri kaygısıyla hazırlanmıştır. Başka bir deyişle İtalya felsefe dersi öğretim programında konular, ortaya çıkması muhtemel olan bilgi kirliliğini en aza indirmek için mantıklı ilişkiler halinde sıralanmıştır. Türkiye felsefe dersi öğretim programında ise içerik kronolojiye göre belirlenmiştir. Kronolojik sıralamanın özünde mantıklı ilişkileri vardır. Ancak bunun ortaya çıkabilecek bilgi kirliliğini ne kadar aza indirip indirmeyeceğini sorgulamak, Türkiye felsefe dersi öğretim programını içerik bakımından ele aldıktan sonra daha uygun olur.

İçerik Bakımından Karşılaştırılması

Türkiye Ortaöğretim Felsefe Dersi Öğretim Programı Taslağı (2016)’nda üniteler şöyle sıralanmıştır:

1. İlk Çağ Felsefesi
2. Orta Çağ Felsefesi
3. Rönesans ve 17. Yüzyıl Felsefesi
4. 18. Yüzyıl Aydınlanma Felsefesi

5. Çağdaş Felsefe

Türkiye Ortaöğretim Felsefe Dersi Öğretim Programı Taslağı (2016)'nda İlk Çağ Felsefesi ünitesi kapsamında felsefenin beşiği olarak bilinen Antik Yunan ile birlikte Mezopotamya, Çin, Hindistan ve Mısır felsefesinin temel özelliklerine de değinilmiştir. Ayrıca bu uygarlıklarda ortaya çıkan bilim, sanat gibi etkinliklerin felsefe ile ilişkisine de içerikte yer verilmiştir. Bu ünite, düşüncelerine en çok yer verilen filozoflar arasında Konfüçyüs, Platon, Aristoteles ve Protagoras gelmektedir. Taslakta ikinci ünite, öğrencilerin başka bir üniteye geçerken daha yumuşak bir geçiş yapmalarını sağlamak amacıyla birinci üniteyle ilişkili bir konuya da yer verilmiştir.

Türkiye Ortaöğretim Felsefe Dersi Öğretim Programı Taslağı (2016)'nda İlk Çağ Felsefesi ünitesinin ilk konusu, İlk Çağ Felsefesinin Orta Çağ Felsefesi üzerindeki etkisidir. Ortaçağ Felsefesi ünitesi kapsamında düşüncelerine en çok yer verilen filozoflar arasında St. Augustinus, Aquinalı Thomas, Farabi, Gazali ve Mevlana gelmektedir. Ünitenin sonundaki konularda, bu üniteden sonra işlenecek filozofların adı da geçmektedir. Bu düşünürler arasında Yeniçağ filozofu olan Descartes, Kant ve Gazali gelmektedir. İkinci ünite, konulardan biri, Gazali'nin Descartes, Pascal ve Kant'ı hazırlayan düşüncelerine ilişkindir. Taslakta böyle bir konuya yer verilmesi, taslağı hazırlayanların İslam filozofu Gazali'nin üç Batı filozofunu düşünceleriyle etkilediğine ilişkin bir düşünceye sahip olduklarını göstermektedir. Ancak bu husus, tartışmaya açıktır.

Türkiye Ortaöğretim Felsefe Dersi Öğretim Programı Taslağı (2016)'nda Rönesans ve Yeni Çağ Felsefesi ünitesinin ilk konularından biri, Ortaçağ felsefesinin Rönesans ve 17. yy. Felsefesi üzerindeki etkisidir. Ünite, böyle bir konuya yer verilerek her iki ünite arasında mantıksal bir tutarlılık sağlanmaya çalışılmıştır. Bu ünite, düşüncelerine en çok yer verilen filozof Descartes'tır. Düşüncelerine en çok yer verilen diğer düşünürler arasında Montaigne, Bacon, Hobbes ve Machiavelli gelmektedir.

Türkiye Ortaöğretim Felsefe Dersi Öğretim Programı Taslağı (2016)'nda 18. yy Aydınlanma Felsefesi ünitesinin ilk konularından biri, "Rönesans ve 17. yy felsefesinin 18. yy Aydınlanma felsefesine etkisidir. Bu ünite, de böyle bir konuya yer verilerek her iki ünite arasında mantıksal bir tutarlılık sağlanmaya çalışılmıştır. Bu ünite, düşüncelerine yer verilen filozoflar arasında İngiliz empirizmin temsilcileri olarak bilinen Hume ve Locke gelmektedir. Diğer İngiliz empiristi Bacon'un düşüncelerine ise yukarıda da ifade edildiği gibi bundan önceki ünite, yer verilmiştir. Oysa Bacon, Hume ve Locke empirist olmakla birlikte İngiliz aydınlanmasını temsil etmektedirler.

17. yy'ın ikinci yarısında başlayan birtakım filozofların akıllı insan yaşamındaki mutlak yönetici, yol gösterici yapma ve bireyin bilincini bilginin ışığıyla aydınlatma yönündeki felsefi ve toplumsal bir harekete verilen ad olan Aydınlanma dönemi Bacon, Hobbes ve Locke'un deneyciliğiyle ilk İngiltere'de başlamıştır. Aydınlanma hareketi içinde yer alan tüm düşünürler gibi bu üç düşünür de akıl ve bilimin değerine inanmakta ve bireyciliğe önem vermektedirler (Cevizci, 1997). Bilgilerin akışındaki tutarlılığı sağlamak için bu üç filozofun düşüncelerine aynı ünite, yer verilmesi daha uygundur. Bu üç filozof aydınlanma döneminin öncüleri olduklarından Bacon'ın da düşüncelerinin diğer İngiliz empiristlerinki gibi bu ünite, konu edilmek üzere ünitenin revize edilmesi düşünülebilir. Ayrıca bu ünite, düşüncelerine en çok yer verilen diğer filozoflardan biri de Alman aydınlanmacı filozof Kant'tır. Bu bağlamda düşünüldüğünde bilgilerdeki akışkanlığı sağlamak ve bilgi kirliliğinin önüne geçmek için Fransız aydınlanmasının temsilcileri olan Voltaire, Rousseau gibi Fransız filozofların da düşüncelerine bu ünite, yer verilmesi sağlanabilir. Böylelikle savruk bilgi yığının oluşmasına engel olunabilir. Felsefe dersi öğretim programı taslağında yer alan son ünite, "Çağdaş Felsefe" diğer ünitelere göre en

savruk bilgilerin bulunduğu bölüm olarak nitelendirilebilir. Bu bir bakıma çağdaş dönemin özelliği olarak sayılabilir. Ancak bu ünite revize edilerek belli bir ölçüde de olsa tutarlılık sağlamak mümkündür.

Türkiye Ortaöğretim Felsefe Dersi Öğretim Programı Taslağı (2016)'nda "Çağdaş Felsefe" ünitesi kapsamında düşüncelerine yer verilen filozoflar arasında Kierkegaard, Comte, Nietzsche, Bergson, Husserl, Kuhn gelmektedir. Taslakta bu ünite, felsefe metinlerinden hareketle çağdaş felsefe filozoflarının felsefi görüşleri konusuna yer verilmiş ve bu kapsamda ilk Kierkegaard'ın eserinden alınan metin, daha sonra sırayla Comte ve Nietzsche'nin eserlerinden alınan metinlerle, ilgili filozofların düşüncelerine değinilmiştir. Daha sonra sırayla Bergson, Husserl ve Kuhn'un felsefe metinleri konu edilmiştir. Taslakta böyle bir konuya yer verilmesi, öğrencilerin felsefi metinleri analiz edebilmesi açısından önemlidir. Ancak bu ünite, eserleri ve aktiviteleriyle tüm dünyada yankı uyandıran Marx, Sartre, Camus, Foucault gibi diğer çağdaş filozofların metinleri konu edilmemiştir. Türkiye Ortaöğretim Felsefe Dersi Öğretim Programı Taslağı (2016)'nda çağdaş siyaset felsefecileri arasında gelen Rawls ve Sandel'in düşüncelerine de yer verilmiştir. Bu ünitenin son konusu ise 15 Temmuz 2016'da gerçekleştirilen anti demokratik darbe girişimine ilişkindir. Taslakta, öğrencilerden darbe girişimine karşı halkın direnişini değerlendirmeleri istenmiştir. Programda böyle bir konuya yer verilmesi öğrencileri antidemokratik girişimlere karşı bilinçlendirmek açısından önemlidir. Ancak bu konunun sadece Milli irade, hukuk devleti ve demokrasi kavramları açısından ele alınması yeterli değildir. 15 Temmuz 2016'da gerçekleştirilen darbe girişimi bilindiği gibi kısaltması FETÖ olan Fetullahçı Terör Örgütü tarafından gerçekleştirildi. FETÖ gibi tüm terör örgütleri, siyasi amaçlara ulaşmak için istemli bir biçimde ya doğrudan şiddete başvurur ya da diğer illegal yöntemleri denerler. Bu bağlamda ele alındığında 15 Temmuz 2016 darbe girişiminin "terör" kavramı bağlamında ele alınması düşünülebilir. Konu, terör kavramı üzerinden ele alındığında 15 Temmuz 2016 darbe girişimi sadece Milli irade, hukuk devleti ve demokrasi kavramları açısından değil, adalet, şiddet, kamusal düzen gibi kavramlar açısından da tartışılabilir. Böylelikle öğrenciler sadece darbe girişimlerine karşı değil tüm terör olaylarına ve en önemlisi terör örgütlerine karşı bilinçlenmiş olacaktır.

Genel bir anlayış çerçevesinde, felsefe tarihi İlk ve Ortaçağ felsefesi, modern felsefe ve çağdaş felsefe olarak dörde ayrılır. Bu bağlamda ele alındığında her çağın felsefesini çok derinden etkilemiş olan en az bir temel unsurun olduğu söylenebilir. Bu etken, örneğin Ortaçağ felsefesi söz konusu olduğunda din, modern felsefe söz konusu olduğunda ise bilimdir (Cevzici, 1994). Türkiye felsefe dersi programının içeriği de felsefe tarihine benzemektedir. Taslakta beş ünite bulunmakta ve bu ünitelerin her birine ya çağların ya da yüzyılların adı verilmiştir. Bu programın içeriğinde de her ünitenin, ünitenin döneme karşılık geldiği düşünüldüğünde, en az bir kavramla özdeşleştirildiği görülmektedir. Türkiye felsefe dersi öğretim programında 1. ünite mitoloji, kozmoloji, 2. ünite skolastisizm, 3. ünite modernizm, 4. ünite aydınlanma, bilim, 5. ünite ise pozitivizm, antipozitivizm kavramlarıyla özdeşleştirilmektedir. İtalya felsefe dersi öğretim programı ise içerik bakımından farklı bir tarzda tasarlanmıştır. İçerik bakımından incelendiğinde bu programda, salt kronolojiye göre değil daha çok filozof veya felsefi sorun ile girift kronolojiye göre konulara yer verildiği görülmektedir.

İtalya Ortaöğretim Felsefe Dersi Öğretim Programının içeriğinde ünite yerine bölümlere yer verilmiştir. İçerikte yer alan bölümlerin bir kısmına tarihi dönemlerin, bir kısmına ekollerin, bir kısmına da filozofların ve düşünce sistemlerinin adları verilmiştir. İtalya Ortaöğretim Felsefe Dersi Öğretim Programının içeriğine ilişkin bölümler şöyle sıralanabilir <http://www.scuolaisi.it/liceo-scientifico5.php>. (Erişim Tarihi: 12 Mart 2017).

- Felsefe nedir, filozof kimdir?

- Sokrates Öncesi Felsefe
- Sofistlik ve Sokrates
- 4. Yüzyılın Büyük Sentezleri: Diyalogdan Sistemli Felsefeye
- Helenizm'in Filozofları
- Hristiyanlık Felsefesi
- 500'lerde İnsanın Onuru
- Bilimsel Devrim
- İneizm ve Emprizm Arasında
- Aydınlanma
- Kantçı Kritisizm
- Hegel ve İdealizm
- Sağcı ve Solcu Hegelyanlar
- Hegel'in İdealizminden Üretilen Rasyonalizmin Eleştirisi.
- Bilim Üzerine Düşünceler: Pozitivizm.
- Freud ve Psikanalistler
- Husserl ve Fenomenoloji
- Heidegger.
- Kadınsı Felsefe
- Felsefi Hermeneutik
- Yeni Rasyonalist Modeller: akıl, dil, bilim.

İtalya felsefe dersi öğretim programında, “felsefe nedir?, filozof nedir? bölümü kapsamında doğrudan felsefenin ve filozofun tanımına değinilmiştir. “Sokrates Öncesi Felsefe” konusu kapsamında düşüncelerine yer verilen filozoflar arasında Thales, Anaximandros ve Pythagoras gelmektedir. Herakleitos ve Parmenides'in düşüncelerine ise varlığın gerçek mi? yoksa yanılsama mı? olduğu sorunu üzerinden yer verilmiştir. “Sokrates Öncesi Felsefe” bölümü kapsamında ele alınan diğer bir sorun ise varlığın tek mi? çok mu? olduğu sorununa ilişkindir. Programda bu sorun çerçevesinde Demokritos'un düşüncelerine de yer verilmiştir <http://www.scuolaisi.it/liceo-scientifico5.php>. (Erişim Tarihi: 12 Mart 2017).

İtalya felsefe dersi öğretim programında “Sofistlik ve Sokrates” bölümünde daha çok Sofistlerin ve Sokrates'in düşünceleri ve kullandığı yöntemler konu edilmiştir. Görecelilik, retorik ve ironi bunlar arasında yer almaktadır. Programda bunu takip eden bölüm, “4. Yüzyılın Büyük Sentezleri: Diyalogdan Sistemli Felsefeye” adındadır. Burada 4. Yüzyıldan kastedilen şey, MÖ 4. yy'dir. Bu bölüm kapsamında düşüncelerine yer verilen filozoflar olan Aristoteles ve Platon MÖ 4. yy'da doğmuşlardır. Bu bölümde, Platon'un idealar doktrini ve ontolojisi ile ruh, insan, eğitim, politika üzerine düşünceleri, Aristoteles'in Platon eleştirisi, metafiziği, psikolojiye ilişkin düşünceleri, mantığı, sanat ve politika üzerine düşünceleri konu edilmiştir <http://www.scuolaisi.it/liceo-scientifico5.php>. (Erişim Tarihi: 12 Mart 2017).

İtalya felsefe dersi öğretim programında “Helenizm in Filozofları” bölümü kapsamında düşüncelerine en çok yer verilen filozof Epiküros'tur. Bu bölümde Stoa felsefecilerinin düşüncelerine de yer verilmiştir. Bunu takip eden bölümün adı “Hristiyanlık Felsefesi”dir. Bu bölüm kapsamında Hristiyanlığın karakteri hakkında bilgi verilerek bunun Yunan Felsefesinden farklarına değinilmiştir. “Hristiyanlık felsefesi” başlığı altında düşüncelerine yer verilen filozoflar arasında St. Augustinus ve

Aquinalı Tomas gelmektedir <http://www.scuolaisi.it/liceo-scientifico5.php>. (Erişim Tarihi: 12 Mart 2017).

İtalya felsefe dersi öğretim programında “500’lerde İnsanın Onuru” adında bir bölüme de yer verilmiştir. Burada ‘500’lerde’ sözcüğü ile 1500’li yıllarda başka bir deyişle 16. Yy’da hüküm sürmeye başlayan Rönesans dönemi kastedilmektedir. İtalyanca ’da 500 sayısına karşılık gelen cinquecento sözcüğü aynı zamanda 16. yy anlamında da kullanılmaktadır (Demiryar, 2013). Bu bölümde adı geçen tek filozof Giordano Bruno’dur. Bu bölümde, İtalyan filozof Giordano Bruno (1548- 1600)’nun yakılarak öldürülmesine neden olan panteist düşüncesine değinilmiştir <http://www.scuolaisi.it/liceo-scientifico5.php>. (Erişim Tarihi: 12 Mart 2017). İtalya felsefe dersi öğretim programında bunu takip eden bölüme, kronolojiye uygun olarak “bilimsel devrim” adı verilmiştir.

“Bilimsel Devrim” bölümü kapsamında Kopernik, Tycho, Brahe ve Kepler’in astronomi alanındaki buluşlarına değinilmiş, Galileo’nun da hayatı, çalışmaları, matematiği ve metodu konu edilmiştir. Ayrıca bu bölümde, İngiliz filozof Francis Bacon’ın Aristoteles’e karşı yönelttiği eleştiriler ile metoduna da değinilmiştir <http://www.scuolaisi.it/liceo-scientifico5.php>. (Erişim Tarihi: 12 Mart 2017). Programda bunu takip eden bölüme “İnneizm ve Emprizm Arasında” adı verilmiştir.

İtalya felsefe dersi öğretim programında “İnneizm ve Emprizm Arasında” adlı bölümde düşüncelerine yer verilen filozoflar arasında Descartes, Spinoza, Pascal, Hobbes, Locke ve Hume gelmektedir. Bu bölümde, Descartes’ın metodu ile mutlak bilgi ve töz anlayışına, Spinoza’nın töz, bilinç, doğa ve aşk anlayışına, Pascal’ın Tanrı’nın varlığına ilişkin bahse girmenin mantıklı olduğuna ilişkin düşüncesine, Hobbes’ın siyasi düşüncesi ile doğal devlet anlayışına ve mutlak gücün meşrulaştırılması düşüncesi ile kaleme aldığı eseri ‘Leviathan’a yer verilmiştir. Bu bölümde ayrıca Locke’un temel eseri “İnsan Anlığı Üzerine Bir Deneme” konu edilerek onun doğuştancılığa eleştirileri ile basit ve karmaşık idelere ilişkin düşüncelerine, Hume’un şüpheciliği ile nedenselliğin zorunlu olarak görülmesine karşı yaptığı eleştirilere yer verilmiştir <http://www.scuolaisi.it/liceo-scientifico5.php>. (Erişim Tarihi: 12 Mart 2017). İçeriğin en yoğun kısmı olan bu bölümde, 6 filozofun adı geçmektedir. Bu bölümdeki konulara baktığımızda bazı konuların bölümün adıyla ilgisiz oldukları görülmektedir. Descartes’ın metodu, Hobbes’un siyasete ilişkin düşüncesi bu konular arasında gelmektedir. Bunu takip eden bölüm ise içeriğin en seyrek kısmını teşkil etmektedir.

İtalya felsefe dersi öğretim programında “Aydınlanma” adlı bölümde, bu dönemde egemen olan kültürel ortama değinilmiştir. Ayrıca bu bölüm kapsamında aydınlanma döneminde ortaya çıkan filozoflara ve tarihin ilk ansiklopedisine yer verilmiştir <http://www.scuolaisi.it/liceo-scientifico5.php>. (Erişim Tarihi: 12 Mart 2017). Bilimsel bilgi ve düşünceleri bir bütün olarak serimlemeyi amaçlayan ansiklopediyi Fransa’da Alembert, Diderot, Voltaire, Rousseau, Holbach ve Helvetius hazırlamışlardır. Yazar ve düşünür olarak bilinen bu kişiler aynı zamanda ansiklopedistler olarak nitelendirilmektedirler (Cevizci, 1993). Programda bu bölümde hiçbir filozofun adı geçmemektedir. Ancak bu bilgiler çerçevesinde düşünüldüğünde “Aydınlanma” bölümünde “filozoflar” sözcüğünden kastedilen şeyin ansiklopedist düşünürler olması muhtemeldir. İtalya felsefe dersi öğretim programında, bunu takip eden bölümde, kronolojiye uygun bir biçimde Alman Aydınlanmacı düşünür Kant’ın düşüncelerine yer verilmiştir.

“Kant’ın Kritisizmi” adı verilen bu bölümde Kant’ın fenomen, numen, saf akıl, pratik akıl kavramlarına ilişkin düşünceleri ve onun ortaya koyduğu ahlaki özgürlük problemi ile kategorik emir nitelendirmesi konu edilmiştir. Ayrıca bu bölümde, “Kant’tan sonra İdealizme geçiş” adında bir konuya yer verilerek “Hegel ve İdealizm” adında bir bölüme geçiş için hazırlık yapılmıştır. Bu bölümde Alman filozof

Hegel'in ortaya koyduğu dialektik, nesnel tin, bilinç gibi birçok kavram konu edilerek geliştirdiği sisteme değinilmiştir. Programda bunu takip eden konu da Hegel felsefesine ilişkindir. Bu bölümün adı ise "Sağ ve Sol Hegelyanlar" dır. <http://www.scuolaisi.it/liceo-scientifico5.php>. (Erişim Tarihi: 12 Mart 2017).

Bölümün adından da anlaşılacağı Hegel felsefesi farklı yorumlandığından Hegel, farklı biçimlerde nitelendirilmiştir. Kimisi Hegel'i koyu bir materyalist, ateist görmüş, kimisi Deist, kimisi de Koyu bir Hristiyan görmüştür. Bu bağlamda düşünüldüğünde Kierkegaard'ın söylediği, "isteyen herkesin istediğini Hegel'de bulabileceği ve ona istediğini söyletebileceği" ifadesi doğrudur (Bayraktar, 1997). Ancak İtalya felsefe dersi öğretim programında "Sağ ve Sol Hegelyanlar" adıyla anılan bu bölümde Marks'ın dışında hiçbir filozofun adı geçmemektedir. Bu bölümde Marks'ın tarihsel materyalizm ve sınıflar çatışması düşüncesi ile yapı-üst yapı kavramlarına ilişkin düşünceleri konu edilmiştir. Ekonomik politika ve kapitalizm de bu bölümde yer verilen konular arasında yer almaktadır <http://www.scuolaisi.it/liceo-scientifico5.php>. (Erişim Tarihi: 12 Mart 2017). Marks sol Hegelyan olarak nitelendirilebilir. Hegel'in öğrencisi durumunda olan Feuerbach da sol Hegelyandır. İtalyan filozof Croce ise Sağ Hegelyan olarak nitelendirilebilir (Bayraktar, 1997). Ancak bu bölümde Feurbach ve Croce'nin Hegel felsefesine ilişkin düşüncelerine yer verilmemiştir. Bu bağlamda düşünüldüğünde bu bölümde bölümün adına uygun yeterli sayıda konuya yer verilmediği anlaşılmaktadır. Zira bölümün adında Sağ Hegelyanlar kavramı geçmesine rağmen hiçbir sağ Hegelyan'ın düşüncelerine konularda yer verilmemiştir. Programda bunu takip eden bölümün başlığında da Hegel'in adı geçmektedir.

İtalya felsefe dersi öğretim programında "Hegel'in İdealizminden Üretilen Rasyonalizmin Eleştirisi" adlı bölümde Schopenhauer, Kierkegaard ve Nietzsche'nin düşünceleri konu edilmiştir. Schopenhauer'un karamsarlığı ve Hegelyanlarla girdiği polemik konu edilerek onun ortaya koyduğu isteme ve tasarım olarak dünya kavramına yer verilmiştir. Bu bölümde Kierkegaard'ın seçime ilişkin düşüncesi ile Nietzsche'nin Tanrı'nın ölümüne ilişkin düşüncesi ve onun ortaya koyduğu güç istenci, bengü dönüş başta olmak üzere birçok kavrama yer verilmiştir <http://www.scuolaisi.it/liceo-scientifico5.php>. (Erişim Tarihi: 12 Mart 2017).

İtalya felsefe dersi öğretim programında, "Bilim Üzerine Düşünceler: Pozitivizm" adlı bölümde, Comte'un metodu, Darwin'in ise evrim teorisi konu edilmiştir. Ayrıca bu bölümde, Comte'un bilimlerin sınıflandırılması ile sosyal fiziğin (sosyoloji) kuruluş gerekçelerine ilişkin düşüncelerine de yer verilmiştir. Bunu takip eden bölüm de felsefeden farklı bir alana ilişkindir. "Freud ve Psikanalistler" adlı bu bölümde de, bundan önceki gibi teorilere ilişkin bilgilerden oluşmaktadır. Freud'un terapi, nevroz ve cinsellik teorileri bu bilgiler arasında gelmektedir <http://www.scuolaisi.it/liceo-scientifico5.php>. (Erişim Tarihi: 12 Mart 2017). İtalya felsefe dersi öğretim programında farklı alanlara ilişkin konulara yer verildiği görülmektedir. Bunun nedeni, İtalya felsefe dersi öğretim programında amaçlar başlığı altında ifade edildiği gibi, öğrencilerin felsefeyi diğer disiplinlerle ilişkilendirmesini sağlamaktır. Bunu takip eden bölümde ise kendinden öncekinden farklı olarak doğrudan felsefeyi bilim ile ilişkilendiren bir yaklaşım konu edilmiştir. Bu yaklaşımın adı fenomenolojidir.

İtalya felsefe dersi öğretim programında, "Husserl ve Fenomenoloji" adlı bölümde fenomenolojik tutum konusuna yer verilerek onun kaleme aldığı Avrupa Bilimlerinin Krizi" adlı esere değinilmiştir. İtalya felsefe dersi öğretim programında bunu takip eden bölüme Alman filozof Heidegger'in adı verilmiştir. Bu bölümde Heidegger'in ortaya koyduğu dünyada olmak, orada olmak, dasein gibi kavramlar konu edilerek varlık analizine yer verilmiştir. Ayrıca bu bölümde Heidegger'in temel eseri olan "Varlık ve Zaman"a da değinilmiştir <http://www.scuolaisi.it/liceo-scientifico5.php>. (Erişim Tarihi: 12 Mart

2017). Diğer bölümlerin aksine programda bu bölüm ile bunu takip eden bölüm arasında hiçbir ortak nokta yoktur. Bir sonraki bölümde, sadece siyaset felsefesi konu edilmiştir.

İtalya felsefe dersi öğretim programında, “Kadın Felsefe” adlı bölümde, çağdaş filozof Hannah Arendt (1906- 1975) ’in siyaset felsefesi konu edilerek onun kaleme aldığı eserlere değinilmiştir <http://www.scuolaisi.it/liceo-scientifico5.php>. (Erişim Tarihi: 12 Mart 2017). Bölümün adından da anlaşılacağı gibi kadın olan Hannah Arendt, 20. Yüzyılın önemli politik düşünürlerinden biridir. O, izlediği Adolf Eichmann davasıyla ilgili kitap yazmıştır. Bu kitabın alt başlığı, “kötülüğün sıradanlığı”dır (Erdem, 2010). Bu bölümde Hannah Arendt’in “kötülüğün sıradanlığı” başlıklı yazdığı metinlere de değinilmiştir. İtalya felsefe dersi öğretim programında, bunu takip eden bölümün konusu ise farklıdır. Ancak kronolojiye uygun bir bölüme yer verilmiştir.

“Felsefi Hermeneutik” adlı bu bölümde Alman filozof Gadamer (1900- 2002)’in yorumsama anlamına gelen hermeneutik ile ilgili düşüncelerine yer verilmiştir. Bu bölümde ayrıca hermeneutik kavramı bağlamında kavrama koşullarına ilişkin düşüncelerine de yer verilmiştir. İtalya felsefe dersi öğretim programının son bölümünde de çağdaş filozofların düşünceleri konu edilmiştir. Düşüncelerine yer verilen bu filozoflar Wittgenstein ve Popper’dir <http://www.scuolaisi.it/liceo-scientifico5.php>. (Erişim Tarihi: 12 Mart 2017).

“Yeni Rasyonalist Modeller: akıl, dil, bilim” adlı bu bölümde önce Wittgenstein’in dil felsefesine yer verilerek onun hayat formu olarak dilden ne anladığına ve temel eseri Tractatus Logico Philosophicus’e değinilmiştir. Bu bölümde Popper’in ise açık toplum düşüncesi konu edilerek onun kaleme aldığı “Bilimsel Araştırmanın Mantığı” eserine değinilmiştir <http://www.scuolaisi.it/liceo-scientifico5.php>. (Erişim Tarihi: 12 Mart 2017).

Sonuç

Öğretim programlarının en önemli üç unsuru bulunmaktadır. Bunlar, amaç, kazanım ve içeriktir. Nitelikli bir öğretim programında bu unsurların birbirleriyle tutarlı olması önemlidir. Başka bir deyişle bu üç unsur ne birbirinden kopuk olmalı ne de birbirleriyle örtüşmelidir. Daha açık bir ifadeyle ders programlarında amaç, kazanım, içerik birbirlerine kenetlenebilecek biçimde belirlenmelidir.

Programda yer alan üç unsurun (amaç, kazanım, içerik) birbirleriyle ne kadar tutarlı olup olmadığı bakımından karşılaştırıldığında İtalya felsefe dersi öğretim programında tutarlılığın, Türkiye’nin programından daha fazla sağlandığı söylenebilir. İdeal bir öğretim programında kazanımlar, amaçlara uygun olmalı, içerik ise amaçları karşılayabilecek bir biçimde belirlenmelidir. Türkiye felsefe dersi öğretim programında ise kazanımlar, amaç odaklı değil, içerik odaklı belirlenmiş, içeriğin belirlenmesinde ise amaçlar göz ardı edilerek felsefe öğretim programı felsefe tarihine benzetilmiştir.

Felsefenin en önemli amacı, sorgulama becerisi kazandırmaktır. Türkiye felsefe dersi öğretim programında böyle bir amaç vurgulansa da içerikte, böyle bir amacı karşılayacak bir konuya yer verilmemiştir. İtalya felsefe dersi öğretim programının içeriği ise en çok bu amaca hizmet edecek biçimde tasarlanmıştır. İtalya felsefe dersi programının bölüm adlarında dahi bunu görmek mümkündür. Örneğin bu programda “İnneizm ve Emprizm Arasında” adında bir bölüme yer verilmiştir. Yine bu programda varlığın gerçek mi? yoksa yanılsama mı? olduğu konusuna yer verilmiştir. Örnekleri çoğaltmak mümkündür. Programda yer alan unsurların tutarlılığı bağlamında değerlendirildiğinde

henüz taslak aşamasında olan 2017- 2018 eğitim- öğretim döneminden itibaren uygulanması düşünülen Türkiye felsefe dersi öğretim programının revize edilmesi düşünülebilir.

Kaynakça

- Bacanlı, H. (2006). *Duyuşsal davranış eğitimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Bayraktar, M. (1997). *Din felsefesi*. Ankara: Fecr Yayınevi.
- Biçer, B. (2013). Öğretmen görüşlerine göre felsefe öğretim programı ve uygulama sürecinde karşılaşılan sorunlar. *Akademik Bakış Dergisi*, 38, 1- 18.
- Çelik, F. (2006). Türk eğitim sisteminde hedefler ve hedef belirlemede yeni yönelimler. *Burdur Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6 (11) 1-15.
- Cevizci, A. (1997). *Felsefe sözlüğü*. Ankara: Ekin Yayınları.
- Cüceloğlu, D. (1993). *İnsan ve davranışı*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Demirel, Ö. (2015). *Eğitimde program geliştirme*. Ankara: Pegem Yayınevi.
- Demiryar R. (2013). *İtalyanca- Türkçe sözlük*. İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- Dombaycı, M. Ali. (2008). *Türkiye’de Ortaöğretimde Felsefe Öğretiminin Değerlendirilmesi* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Erdem, H (2010). Hannah Arendt’te Adolf Eichmann davası üzerine düşünceler. *Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 9, 1- 16.
- Girgin, Y. (2011). Cumhuriyet Dönemi (1929- 1930, 1949, 1981) Ortaokul Türkçe Öğretim Programlarının İçerik, Genel ve Özel Amaçlarıyla Karşılaştırmalı Gelişim Düzeyi. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2 (1), 11- 26.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2016). *Ortaöğretim felsefe dersi öğretim programı taslağı*.
- Özdemir, S. M. (2009). Eğitimde Program Değerlendirme ve Türkiye’de Eğitim Programlarını Değerlendirme Çalışmalarının İncelenmesi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6 (2): 126- 149.
- Özdemir, S. M. ve diğerleri. (2015). Bloom’un yenilenmiş taksonomisine göre sosyal bilgiler öğretim programı kazanımlarının incelenmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 3 (4), 363- 375.
- Özden, Y. (2005). *Öğrenme ve öğretme*. Pegem Yayıncılık: Ankara.
- Scuola Privata E Recupero Anni Scolastici. (2017). <http://www.scuolaisi.it/liceo-scientifico5.php>. (Erişim Tarihi: 12 Mart 2017).
- Tutkun, Ömer F. (2015). Revize Bloom Taksonomisinin Genel Yapısı: Gereçekler ve Değişiklikler. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 32, 57- 62.
- Türnüklü S. Ve Yeşildere E. B. (2005). Problem, Problem Çözme ve Eleştirel Düşünme. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25 (3), 107- 123.